

Megjelenik a lap **Temesvá-
rott** minden kedden.

Előfizetési díj akár helyben,
akár postai szétküldéssel:

Egész évre 6 ft. pp. = 6 f. 30 kr. ujp.
Fél évre 3 ft. pp. = 3 f. 15 kr. ujp.

A helybeli előfizetők a lap ház-
hozfordásáért rendelést tehetnek.
a lap kiadó hivatalában.

Szerkesztői iroda: belváros,
bécsi utca 68. szám, első emelet.

DELEJTŐ.

A tudomány, anyagi érdekek és szépirodalom közlönye.

Jelige: Csak az a nemzet vész el, mely önmagát elhagyja.

Előfizethetni helyben a szer-
kesztőségnél, vagy a helyb. könyv-
kereskedésekben; vidéken min-
den cs. kir. postahivatalnál a szer-
kesztőséghez utasítandó bérmentes
levelekben.

Hirdetések minden közhasználat-
ban lévő nyelven fölvételnek. A
beiktatásért minden három hasábos
egyes sorért 4 p. vagy 7 uj kraj-
cárnyi díjszámitatik.

Kiadó hivatal: belváros, bé-
csi utca Uhrmann Márton
műkereskedésében.

Szerda, augustus 22. 1860.

34. szám.

Harmadik évi folyam.

A földművelés és műipar a nemzetek háztartásában. *)

VI.

A feladványok és kérdések, melyek a mondottak nyomán e helyütt megoldandók lesznek, már fentebb némileg megérintettek általunk; jelesül pedig abban öszpontosulnak, először: melyik nemzeti iparnemnek lehet és kell elsőbbséget tulajdonitanunk a közzgazdászati élet és elmélet szempontjából; és másodsor, mily eredmény vonható ez elemzésekből hazai nemzetgazdászataunkra nézve, és mennyiben volt tudományilag és gyakorlatilag jogos és igazolt azon két nagy nemzeti párt törekvése és iránya, melyet a forradalmunkat megelőzőtt évtizedben a szabadkereskedés és a védvám zászlaja alatt láttunk egymással küzdeni!?

Mindezekre a következőket válaszolhatjuk; — megjegyezvén különösen azt, hogy itteni feladatunk természeténél fogva korántsem kimerítő fejtegetés és elemzés, hanem csak azon legáltalánosabb vezérpontok kijelölése a célunk, a melyek a szóbanforgó tárgy alaposb felfogásához szükségesek. — A ki a nemzetgazdasági életet és annak alakulását nemcsak külső egyes tünetnyeiben, hanem benső tényezői erőelemei és ügyfolyamában szemléli, szükségkép azon megismerésre jutand, hogy a népek ipari és forgalmi élete, korántsem pusztá gyüledéke és aggregatuma az egyéni gazdaságoknak, korántsem egy benső rend, természeti törvényszerűség és szükséges kapcsolat nélküli, véletlen képezmény (Gebilde), hanem inkább egy nagy, magasbírányu, bizonyos benső életerőkön és tényezőkön nyugvó, köztevékenységi rendszer, a mely meghatározott fejlemtörvények által kormányoztatik, önmagában bizonyos természeti célszerűséget s mozgalmi rendszabályt visel, egyes részeinek s alkatelemeinek képződésében a történeti folytonosság és viszonyosság elvétől függ, szóval egy egységes Egész, vagyis Létszert (Organismus) képez.

E kétségbe vonhatatlan s főfontosságú ténynek egyebek között két igen mélyen életbevágó folyománya, vagy következménye vagon. Az egyik ugyanis az, hogy a nemzetgazdaság nem lelketlen gépmű, a melyet ké-

nyünk kedvünk szerint igazgatni, a melyben a történetet s a szükséges ügyfolyamot mesterséges eszközökkel anticipálni, az az a hol időtlen, kora előtti képezményeket, amugy könnyedén előidézni lehet; a másika pedig az, hogy a népek közzgazdászati virágzása s szerencsés alakulása attól függ, ha minden elemei és tényezői egymással jó öszhangban helyes arányban, és természetszerű viszonylatban léteznek; ha az egyik elem a másikat módfelett tulnem szárnyalja; az egyik a másikat támogatja, és erősíti. Alig szükség tehát emlitenünk, hogy kivált minden magasb fejlettségű s virágzásnak indult nemzetgazdaságban, a földművelésnek és a műiparnak bizonyos egyensulyja, a falusi és városi érdekeknek és iparágaknak helyes aránya, és öszhangja okvetlenül szükséges, mert a mint az előbbi cikkekben is kifejteték, egyik a másiknak lényeges és nélkülözhetetlen emeltyüje és rugója, ugy hogy nagyban és egészben tekintve e viszonyokat, egymás nélkül teljesen soha ki nem fejlődhetnek, egyik iparnem a másiknak szükséges kiegészítése és föltétele. Kitétszik innen, hogy korántsem szükséges (sőt egyencsen lehetlen) a földművelésnek vagy a műiparnak a föltétlen elsőséget tulajdonítani, s hogy igen nagyon tévednek azok, a kik e feladványt szükséges elvellentételen alapulónak tekintvén, azt vagy egyenesen megoldhatatlannak mondják, vagy az egyik vagy másik elemnek szükségkép az első rangot tulajdonítják, — szem elől tévesztvén még azon főfontosságú körülményt is, hogy a kérdés ily absolut értelembeeni eldöntése ellen már csak az is tartalmasan szól, hogy a népek nemzeti, állami geographiai és természeti viszonyaik felette különbözők; hogy ez ügyben a történeti állapotok, a historiai fejlődésfok és műveltségi polc, a melyre egyes népek felértek, is határozó; s hogy ép ennél fogva az egyik nemzetre bizonyos időben az egyik, más időben s más körülményekben pedig a másik nemzeti iparnem fog nagyobb jelentőséggel és fontossággal birni.

VII.

Még tüzetesebben meggyőződhetni a mondottak fe-
lől, ha a nemzetgazdaság történeti fejlődését, tekintettel
a földipar és a műszorgalom keletkezésére vesszük kü-
lönösen figyelembe s azon szerepet vizsgáljuk közeleb-
ről, a melyet a nemzet életének különböző szakáiban a
mezőgazdászati és a műipar viselni szokott. — Egyáta-

*) Lásd lapunk 25 ki számát.

lában pedig általános elvként azt állithatjuk fel, hogy azon rendszorozat, a melyben valamely társadalom productiverői, tőkéi, képességei, a közgazdaság különböző ágaira és iparnemeire alkalmazandók, legegyszerűbben azon viszonyból ítélhető meg, a melyben e különböző iparnemek a nemzet életcéljai, s a társadalom szükségleteihez állanak! Már pedig a műveltség első, vagyis alacsonyabb fokain egyáltalában azon tevékenységi ágakkal találkozunk, a melyek a nélkülözhetetlen táp- és élelemszereket, a legszükségesebb öltözéki anyagokat, fegyvereket, munkaközegeket, s építkezési szereket szolgáltatják, melyek tehát nemcsak a földművelés, hanem a műipar körébe is tartoznak. Kitetszik már csak ez egy körülményből, hogy tévednek azok, a kik a mezei ipart magát föltétlenül első, minden többi iparnemek felett álló, s minden gazdasági foglalkozási ágakat megelőző iparnemnek tekintik! Igaz, nagyban és általában tekintve, a műipar fiatalabb, vagyis később fejlődő, mint a mezőipar, de ezt csak annyiban lehet mondani, a mennyiben a műiparnak csirái mindenkor a földiparral szoros kapcsolatban állanak, s csak lassankint, az idők folyamában, válnak el attól, s nyernek önállóbb lételt. — Állításunkat, miszerint a mezei gazdaságot még a legrégebb időkben sem lehet föltétlenül túlnyomónak nevezni, s hogy műipari foglalkozási ágak már a népek legelső műveltségfokán is megvoltak, egyebek közt, a legújabbkori őszhasonlító nyelvészet és nyelvtörténelem is támogatja, a mennyiben azon nem ép jelentéktelen tény bizonyítja be, hogy a szövés (tehát okvetlenül műipari foglalkozási ág) szó régibb mint a szántás szó, s hogy előbb fordulnak elő oly kitételek, melyek a műiparra, mint olyanok, melyek a mezőgazdaságra utalnak! — Bizonyítja fentebbi nézetünket továbbá azon körülmény, hogy a műipar egyes ágai nem ép szükségkép azon időszakban fejlődnek ki, vagy fejlődtek ki tényleg, mikor a mezőgazdaság már ki volt fejlődve, hanem ez utóbbival egykorulag, azon egy időben jelentkeztek. — Tanúságul szolgál erre az is, hogy a mezőgazdaság magában, az az a műipar segélyezése, ösztönzése, támogatása nélkül valódi virágzásra sohasem juthat, valóban nyereségessé, rendes folyamuvá, és tökéletessé soha nem válhatik! hogy a falui ipar századokon át egy és azon fejlemfokon megállapodik, míg azután a műipar felvirágzása, annak emeltyüji, közegei, tényezői által, előremozdítatik s nem serkentetik. — Ép így köztudomásu dolog az, hogy a mezei gazdaság minden elevebb, életrevalóbb nemzetnél, a műipar befolyása, irányzata alatt áll, s hogy a pusztán agricultur-álladalom csak a műszorgalom, az ipar és forgalom kifejlődésével válhatik valódi cultur-álladalommá. Elvitázhatlan történeti tény végül az, hogy a földipar valóban sokkal később emelkedett a tőkély fensőbb polcára mind elméleti mind gyakorlati tekintetben, mint a műipar, mely utóbbi már régóta a legnagyobb technikai tökélylyel üzetik, míg a mezőgazdaság csak most, egy-két évtized óta kezd mint valódi tudomány és művészet méltányoltatni!

Kitetszik innen azoknak tévedése, a kik azon elvet

tartják föltétlenül helyesnek és igaznak, a mely szerint előbb minden népnél a mezei ipart teljesen ki kell fejleszteni; — munkával, tőkével és értelmiséggel mintegy megtölteni; s mintha csak azután, mintegy a földipar feleslegeiből, lehetne a műipart előteremteni, s éltető nedvükkel ellátni, és táplálni. Hibáznak mindazok, a kik a népek történeti fejlemmenetében bizonyos tipikus (mintaszerű) egymástkövető fokozatok lételét állítják; kik minden népnek gazdasági fejlődésében szükségkép a mezei gazdaság, műipar, kereskedelem, egymásutánját föltétlenül veszik fel; s pedig annyival is inkább hibáznak, mivel a nemzetek állami, geographiai s sociális viszonyaikra figyelemmel nincsenek; ott a hol a nemzeti vagy természeti állapotok a fölvetett fejlemfokozatot végkép lehetlenné változtatják,*) az élet ezerszeres összeütközését hiányos elméletükkel észre nem veszik, s így hamisnál hamisabb következtetésekre jutnak.

A műipar fontossága, állami nemzeti és műveltségi jelentősége, oly nagy és életbevágó, hogy annak kifejlése felette kívánatos, s meghonosítása, ott a hol a hozzá megkívántató föltételek nem hiányzanak, a hol a szükséglett természeti és társadalmi előzmények megvannak, nemcsak ohajtandó, sőt az egész nemzet érdekében, valóban minden célszerű módon és minden helyes eszközzel előmozdítandó, s a kormány által is támogatandó. Ott tehát, a hol e cél csak az által érettetetik el, ha a nemzet ifjúkori fejlődésfokán az egyoldalulag túlnyomó földmívelésből, egy része az abban rejlő töke- és munkaerőknek lassankint (célszerű vámszabályok, forgalmi és ipari intézkedések és törvények által) elvonatnék, ezt helytelen vagy veszélyes eljárásnak nevezni, éppen nem lehet; valamint az is minden kétségen felül áll, hogy egy magasműveltségű népnél (pusztán ökonomiai szempontból tekintve) okvetlenül jobb és célszerűbb leszen, az ujonnan szerzett munkaerőket és tőkéket a műiparba fektetni, mint egy módfelett intensiv mezőgazdaságban alkalmazni, a hol mint tudjuk, egy bizonyos ponton túl, minden új munka és tökeberuházás, aránylag csekélyebb eredményeket idéz elő; kivált ha még azon nagyfontosságú tény is szemügyre veszük, melyet újabb korban a nagy-hírű német agronóm Thünen, s utána napjainkban korunk legnagyobb nemzetgazdásza Roscher tudományosan bebizonyított, hogy a nagyon is intensiv és sok töke és munkával üzött gazdasági rendszer, korántsem mindenütt és mindenkor jövedelmező tanácslatos és célszerű, hogy igen sokszor a kevesbbé belterjes művelési rendszer sokkal nyereségesebb és nemzetgazdasági szempontból is helyeselhetőbb, mivel jelesül a nagyon belterjes (p. o. tehát a váltó) gazdaság mindenkor oly állapotát teszi fel a nemzeti mű-

*) Gondoljunk csak a középkori olasz államokra, Velencére Genuára, vagy napjainkban Hollandra, Norvégiára, melyeknél az őstermés és földipar bizony felette csekély nyomatékú momentet képezett s képez nemzeti háztartásukban.

veltségnek, a hol a forgalom és a közlekedés, a szállítás és a pénzmozgalom teljesebben kifejtett, a népesség megszorodott, a gabona és őstermékai árak magasra emelkedtek sat. — a mi ép mind csak magasb fejlettségű, az az müipari álladalmakban fordul elő.

(Vége köv.)

Kervei.

Észrevételek

„Az arany-kor“ című mythologiai levél körül. *)

A „Tanodai lapok“ 14-ik számában megjelent „Az arany-kor“ című levél elején Szabó István ur a szerkesztőhöz szólva a többi közt ezeket mondja: „az arany-kor mythosáról oly dolgokat fogsz hallani, milyeket sem én leveleimben nem mondtam még, sem te nem hallottál könnyen.“ Ezután az arany-kor fejtegetéséhez fogván, folytatja: „Röviden szólva az arany-kort az Aram országnév, ugy látszanék, igen jól értelmezi. — 1. Az aram földirati és népnév, meg a magyar arany fémnév között ma is nagyon kevés hangkülönség van, régen pedig még kevesebb is lehetett, mennyiben aram helyett majd egészen arany szót tartalmaznak a nyelvémlékek. Egy híres magyar írónál ilyeket is olvasok: „Hogy lehetnének a palócok — így fog bizonyosan az egész tudós sereg az iskolában nyert tanítás után felszólamlani — aramaeusok, az az syrusok? Nem sült eszelősség-e aramaeusokká és syrusokká tenni a palócokat? Beszéljen a mint neki tetszik, az egész tudós világ; recensens magát Mózeset és mást szintén hiteles kutfókat fogja beszéltetni. Éppen oda, hol a görög írók szerint Massagetia feküdt, a szentírás számtalanszor Charán-országot, más görög kutfók pedig Korduene tartományt helyeztettek. Az aram vagy charán népet nem egyedül magába Mesopotámiába helyezteti a szentírás, hanem kiterjeszti azt egész Damaskusig, sőt Damaskusnál alább is. A charán, másképen haran és aram-nevek mindenestre egy gyökértől erednek. A mit eddig előadtunk, eléggé fölvilágosíthatja, ki volt és hol lakott az aram-sobai király. Az arany ékességek, melyeket az aram népek a háboruba magukkal vittek, ujjal intenek ugyan a palócokra és massagetákra“ stb. Tud. Gyűjt. 1834. V. 106. VI. 95. 96. 98. 106. Ezekből csak kívül talán az aram és arany szók hangközelsége s lehető gyökrokonsága.“

Hogy az arany és aram szóknak van egymáshoz való hangközelsége s lehető gyökrokonsága, s hogy — mint a levél 2. alatt mondja — Pesti Gábor az arany szót aram-mal teszi ki, az ellen nincs mit szólanom; de hogy az aram népek a palócok, ez már kétséget szenved, ha mindjárt az idézett Tud. Gyűjtemény lapjai állítják is azt. Mert nem említve azt, hogy közönséges tudomás szerint a palócok, kunok, magyarok

sat. az altai fajhoz, a syrusok pedig a semi törzshez tartoznak, hanem Mózeses (Kronika I. Könyv. I. R.) is világosan mondja: „A Sem fiai: Elam és Assur és Arfaxad es Lud és Aram és Hul“ sat. Továbbá (Teremt. I. Könyv. X. R.) így szól: „Kuz pedig nemzét Nemrodot: ő kezdte hatalmas lenni a földön. — Az ő országának kezdeti pedig Babylon volt, és Arak, és Akad és Kalanne, Sennaár földében. Arról a földről jöve ki Assur, és építé Ninivét és Kálét. Resent is, Ninive és Kalé között.“ De ugyan e mythologiai levél is — a 9. alatt — azt mondja, hogy „az aram országnév története Semfi Aram-mal van közvetlenül összekötve, kinek Uz, Hul, Gether és Mas fiai az egész későbbi Syriát képviselék, elterjcskedvén nem csak az Euphratesen inneni tartományokban, hanem Mezopotámiában is.“ Hasonlókép, ugyan e levél — 3 alatt — mondja: „Kállaynk e sorait Halling ezekben is igazolja: „Plinius behált also recht: Persae Scythas Sacas in universum appellavere a proxima gente, Aramaeos; denn surah, sur surestan, und aram, ariema, arima war ein alter Name des kaspischen Uferlandes.“ Ime itt világosan ki van — Plinius és Halling által — mondva, miszerint: Persák a Saca-Scythákat a szomszéd nemzetről nevezték általánosan Aramaeusoknak, különben másokat illette a surah, sur, aram sat. név. — De Horvát István is „A magyarok eredetéről“ — 1830 — szóló értékezésében — Bengorion József és régi kún fejedelmi levéltári iratok szerint — a magyarokat Thogármától származtatván, mondja: „Scito nos esse de Posteris Japheti, ex Messe, ex filiis Thogarmae ipsius filii. — Invenimus enim in Libris Genealogicis Patrum nostrum Thogarmam decem habuisse filios, quorum nomina fuerunt haec: Agijor, Tirus, Ouvar, Ugin, Bisal, Tarna, Kasar, Sanar, Balgad, Savir. Nos sumus ex Casar vel Cosar.“ — Ime a Kazar név, mely fönmaradt a nógrádi Kazar-ban, hol az idézett mythologiai levél létrejött, melyről a szerkesztőség így nyilatkozik az 1) alatt; „Tudom jól, hogy a tüzetes megcáfolásba egyetlen egy ember sem mer fogni. — S a ki téged cáfolni akarna, cáfolnia kellene egyszermind Sepp-et, Eckermann-t, Knobel-t, Halling-ot sat.“

Noha már az elősoroltakból is elléggé kitünik, hogy a dicséert levélben oly idézések vannak, melyek egymást cáfolgatván, minden egyéb megmutatásokat fölöslegessé tesznek; mindazáltal lássunk még azokból egynehányat. „Mindenünnen láthatni, mikép a bibliai aram a syria és syrus nevekkal szótárilag azonos. De syria és syrus szók szintén aranyt jelentők a következő sorok írója szerint: „A zerin, zer, or, sura szók fejtegetései felvilágosítást adnak az arany szó értelmére. Halling a sura, sur, surestan és aram, ariema, arima ugyanazon egy föld neveiről tudósan értekezvén, hol az europai szőke emberek első lakhelye volt Azsiában, (a ma is ugynevezett belorusz-szi = fehér oroszok kitüntetik, kik a szőke emberek), ugy vélekedik, hogy ha e nevek appellativumok, ugy azok mást nem tehetnek, mint arany lakhelyt, minthogy

*) Tárgyhalmoz miatt elkésztett. (Szerk.)

mind a két gyökérszó az indogerman nyelvekben feltalálható. Így a siaposchian nyelvben Kaffaristánban sure, ser = rothes Gold; így a perzsában aram szó gyöke ar, a deákban aurum, a magyarban arany, a sanscritban hiranja. Ekkép a régi mese a scythák aranyairól, az aranyásó hangyákról, az aranyörző scytha griffekről, a Herodot arimasp népeiről felvilágosítást nyerhetne. — Tudománytár 1834. V. 152.“

Ezek a többi közt az idézett levél 3. pontjának szavai; a 4. végeé pedig ezek: „A Saturnus név fejtelmével nem alkalmatlankodom; mivel azonban ama feltétről bizonyos nem vagyok, azért hadd álljon itt ez is. Saturnus nevében a három első betű hasonló a már fenforgott Set névhez, s az ezzel rokonított szát = hét vogul számnévhez (így mondhatjuk: a szláv szát = óra névhez is); a következő urn = rész hasonló a latin aurum — és magyar arany-hoz (inkább az urna-hoz; hiszen Saturnus amugy is urna-alaku homokórával ábrázoltatik); az us végtag a dologhoz nem tartozik, hanem a latin szóképzők tárába.“ Továbbá az 5 alatt ezek: „Az írók mind „szép“ helyébe veszik az „arany“ tulajdonságnevet. Egyébiránt a magyar „szeret“ ige a főnebbi szer és zer = arany szókhöz látszik szítani. — Részemről az Astarte és főleg a bibliai Astaroth névben a magyar szeretetet nevet vélném elrontva rejteni.“

K. F.

(Vége köv.)

Reményi Ede.

Életrajz. (A M. Sajtóból.)

Nemzeti körülményeink természetes kifolyása azon öröm, melyet érzünk, valahányszor egyes jeleseink, nevét — főleg ha külföldön — magasztalni halljuk. S a mily jól esik nekünk a magasztalás, melyben honfitársaink által mi is részesülünk, éppen oly tisztelet illeti részünkről azokat, kik a magyar névnek a világ előtt becsületet szereznek.

S Reményi ezek közé tartozik. Azon valóban ihlett, de ritka művészek egyike ő, kik nem önzésből, nem saját zsebök érdekéből keresik meg és szeretik a boldogabb hazát, mely korunk fogalma szerint nekik az lenne, hol a legjobb anyagi létnek örvendhetnek; hanem mint az édes honnak hű gyermekei nem a jólét, hanem a dicsőség után vágyakoznak, mely róluk a házára háramlik, s fő törekvésük az, hogy megérdemelt babérait, az elismerés koszoruját, honuk oltárára tegyék le.

Az akadályokat, melyek haza utazhatása elé gördültek, sikerült végre elhárítania s midőn szorgalma gyümölcsét: művészi tökéletesedését hazájának bemutatni — mi oly régóta hő vágya volt — most körünkbe érkezék; midőn a lapok telve vannak egyhangu magasztalásával: reméljük, nem lesz éreketlen őt az olvasóközönséggel röviden megismertetni, röviden, mert habár eseménydús életéről sokkal hosszabban is lehetne írni, megbocsát a szives olvasó, ha itt csupán rövid életraj-

zára szoritkozunk, úgy — mint azt különösen fivére szívességéből nyert összes adatokból leghivebben s egyszerűségről legrövidebben összeállítanunk sikerült.

Reményi Ede hazánkfia az angol királynő magánhegedüse, kit legközelebb skóciai és angolországi hangverseny körutja alkalmával, az ottani ujságlapok, mint a most élő hegedüművészek legjelesbikét Paganini mellé állítanak; született Borsodmegyében Miskolcon, 1830. évi július 15-én. — Első neveltetését Egerben nyeré. A zenészet iránti hajlam már kora gyermekiségében kitűnt ugyan benne, oly nagy reményekre mindazáltal, melyeket idővel valósította, nem jogosított. Zeneiskoláit a bécsi conservatoriumban mindamelllett fényes sikerrel végzván, 1846-ban Pestre jött s itt a nemzeti színházban december 25-én a buda-pesti hangászegylet 3-ik műelőadásán részt vevén, hatásos játékaival az előadás érdekét nagy mértékben nevelte.

Leggyakrabban hallatá hegedűjét a „gyüldében“, mely akkor a főváros nevezetesebb emberei s művészeinek gyűlhelye volt. — Az alig 16 éves ifju játéka mindig nagy figyelmet ébresztett.

Művészetének tökélyesbitése végett 1847-dik év aprilis havában Párisba utazott; itt azonban, dacára az akkor künn tartozkodó magyar főurak estélyein aratott nagy tetszésnek csak rövid ideig maradt.

Párisból Londonba tért át, hol a „Theatre Majesty“ operaház karmestere Balfe szerződteté.

Londonban művészetének nagy tere nyílt, ő azonban sokáig itt sem maradhatott nyugton. Az 1848-ik évben visszatért honába, honnan 1849 végével ismét külföldre ment.

És itt Reményi művészetének új stádiuma kezdődik.

Bejárta Európa és Amerika számos országát és ezek fővárosaiban hangversenyei által mindenütt vártalanul s meglepőleg mutatá be virtuozitását.

Ez időbeli legsikeresebb hangversenyei Hamburg, London, New-York, Philadelphia, New-Orleans és később Párisban voltak.

1852-ben decemberben Párisban volt, innen azonban, csakhamar Londonba, később Németországba ment, hol másfél évet töltött leginkább Wiesbaden- és Weimarban a tudományok és művészetek elhírhedt székhelyén.

Itt folytonosan Lisztnél lakott, kiben ideálját vélte föltalálhatni. Művészi szelleme szárnyai nála új ösztönt nyertek.

Szorgalmát ez időtől fogva nemcsak játéka kiművelésére fordítá, hanem a zeneszerzés titkainak bűvös világában is akart magának otthonosságot szerezni, s e perctől kezdve tünt fel előtte a zenészet titkos paradicsoma.

Mert igaz ugyan, miszerint játékaiban ekkor még nem állott azon magas polcon, melyen most, bár — mint övéinek irt leveleiben nem egyszer s a nagyratörő lélek lánglelkésedésével említi — megállapodást e tekintetben mai napig sem ismerve, igyekszik a lehető legmagasabb tökélyre: ő azonban nemcsak mint legelső he-

gedü-virtuóz, hanem sokkal inkább mint zeneszerző kíván maga után emléket hagyni; s valóban, kik 1858. évi november elején Londonban 60 egyénből álló zenekarral bemutatott egyik nagy „symphonisticus concert“-jét hallák — mit mi is reménylünk hallani, — azok zeneszerzői géniuszában többé nem kételkednek.

Nagyszerű és bűvös volt a hatás, mit e zenemű a jelenlevőkre gyakorolt. S itt helyén látjuk megemliteni, miszerint szerzeményei közt a magyar elem kitűnően van képviselve. Számos saját és egyéb szerzeményü zeneművet nagy elismerés és hatás mellett mutatott be a londoni udvar előtt is.

De térjünk vissza elhagyott adatainkhoz.

Magasabb fejlettségű zenészi tudományának megvetvén erős alapját Lisztnél, 1854-ik év elején Weimart odahagyva, biztos léptekkel közeledék a britek hármasszigetéhez, melynek zeneértőit másfél évi körutja alatt művészetének tökéletesen meghódítá, úgy hogy mire 1855-ben Edinburghi és Dublini diadalai után Londonba tért, a művészi világban itt oly kitűnő állásra: az angol királynő ő felsége solo-hegedüesül, számtalanok mellőzésével, minden protectio nélkül ő érdemessítették, s hogy azóta az udvar kegyét folyton bírja, kitűnik onnan is, miszerint mult octoberben bizonyos okok miatt beadott lemondása el nem fogadtatott.

Idézhetnök még itt Lisztnek „des Bohemien et de leur musique en Hongrie“ című könyvéből, mely sulypontját Reményire fekteté, a rá halmozott nagy dicséreteket, de minek! Magyarország méltán büszke lehet ő rá, nagynevű fiára, kinek élete minden viszontagságában hazája dicsőségére válni legfőbb vágya volt.

Galanthai Farkas Ferenc.

Levelézések.

* **Brassó**, august 10-én. Reményi közöttünk van, és nyirettyűjével fölvillanyozta a havasok minden ajku lakóit. Körutja a diadalok szakadatlan láncza, és bizton elmondhatja, hogy: „jöttem, láttam, s győztem!“ Tegnapelőtt Sepsi-Szt.-György-ön hangversenyzett iszonyu néptolongás között, a város háza zsufoolt termében, oly lelkesedés között, melyet a „Háromszék“ lakói csak egy alkalommal — a Kazinczy-ünnepélyen — tanusítottak újabb időben; tegnap Kezdi-Vásárhely-t mondhatni hasonló sikerrel, s ma adja itt első s egyetlen hangversenyét Beale zongora-kiséretében és a szünetekben Ormai derék baritonistánk közreműködésével. A nagy művész párnapi ittléte alatt az Előpataki fürdőben mulatott, és körülte öszvetódult a vidék minden előkelőbbje, értelmeshje. Csak azt sajnáljuk általán, hogy ily fölötte rövid időt kellett Erdélyre szánnia, és éppen azon évszakban, hol oly sokan időznek távolabbi fürdőhelyeken s külföldön. Vasárnap adja hangversenyét Szebenben a színház csarnokában, s onnan körutját befejezve Pestre tér vissza, minthogy hallomás szerint jövő hóban

Londonban kell ismét lennie. Rövid ittmulatása alatt azonban kivivta magának a közméltánylást és szeretetet, és román- s szászajku hontestvéreink versenyeztek őt minden tekintetben kitüntetni. A haza nemtője kísérje s hozza vissza őt körünkbe nemsokára!

11-én. Tegnap délután 4 órakor érkezett meg s fogadtatott egy 8 tagból álló küldöttség által a várostól egy mérföldnyire fekvő hermányi utfőnél Reményi, s estve 8-kor lépett a szépen látogatott színházban föl a hasonlithatlan lelkes közönség elé. Harsány „Éljen“ek és „Szetreász“ek fogadák a kedves művészt; de a „Repülj fecském“ s „Ezt a kerek erdőt“ után következett tapsvihár, éljenzés, s általános tombolás valóban leirhatlanok. Reményi a szó teljes értelmében virágokkal elárasztatott.

A hangverseny után vig lakoma volt a „Nro 1.“ szálloda kertjében, hol az itteni művelt s előkelőbb magyarság nagy része, mind szintén az itt mulató Alexandrescu, Cantacuzeno, s több bojárok jelenvoltak, s hazánk nagy fia iránti hódolatuk élénk jeleit adták.

Mi nem választhattuk tiszt. polgárrá vagy „csizmadia-inas“-sá (mint Kezdi-Vásárhely) Reményit, mert itt nem mi vagyunk a dolgok élén; de azon meggyőződéssel hagyta el e kevés magyartól lakott várost, hogy a magyar itt is magyar, s hogy a határszélek körül is hön dobog a hon minden fiának szive a magyar dicsőség, honszeretet s művészetért!

Isten velünk. *

Budapesti sürgönyök,

augustus 16-án 1860.

Levelem címe után itélve a nyájas olvasó azt hihetné, hogy én is á la Dumas Sándor felcsapva Garibaldiának, onnan valahonnan a fügeországból röpittem hirlapi fügéimet, melyektől rendesen nem azok fogai vásnak el, kik megemésztek (ha csakugyan megemészthetők) hanem azoké, kik mutogatják; de sajnálom én még eddigelé mindig a magyar fővárosban kartácsgolyó helyett azt a sok éretlen dinyét bámulom a Dunaparton, és azt hiszem, hogy Törökországban vagyok, hol a tökfejet is annanásznak nézik.

Egyébiránt lehetnék én most Messinában is, még sem sürgönyözhetnék egyebet, minthogy jövőre fogok sürgönyözni, (de csakugy ha lehet); mert tessék elhinni, hogy most amott tul a partokon is oly szélcsend uralkodik, mintha a nemzeti színház és Sicilia között semmi különbség sem volna; pedig ha más különbség nincs is, annyi még is áll, hogy ott az igazgatóság valamivel jobb lábon áll mint nálunk.

Társas életünk mezején is nagyon csendes szél uralkodik, még csak nem is tüntetnek.

E szélcsenden, azonban lendített valamit tegnap az a f. hó 15-én egy országos lakadalom, mely hetedhét országra szólott. Ugyanis tegnap vezeté oltárhoz Keglevics Béla gróf Batthyány Ilona grófnőt, a volt magyar miniszterelnök leányát.

Talán felesleges is mondanom, hogy 4 óraker, mikor a ferencrendiek templomában az esküvés történt, nemcsak a templom, de még az utcák is szűkek voltak; hiszen egy országnak szeretete röpült áldást imádni azon frigyre, melyet a magyar nemzet geniusa fűzött.

Az esküvőn jelen volt az aristocratia nagy része, oly diszesen öltözve, miként csak magyar főranguság lehet.

A mátkapár, valamint özvegy gróf Batthyány Lajosné, ugyszintén a többi kitünő vendégek is zajos éljenzéssel fogadtattak, és a nagy tömeg lelkesedése csak azon bámulat által szakasztott félbe néhány percre, melyet a mátkapár ragyogó öltözéke ébresztett.

A grófi menyasszony fehér moire-antique ruhát viselt, melynek szoknyája narancsvirágok és brüsseli csipkével volt diszítve. A derék, mely a szoknyával hasonszövetű volt, erdélyiesen, ezüst kapcsokra és ezüst fűzősinorra volt készítve. A diszitményt szintén narancsvirágok és brüsseli csipkék képezték. Az ujjak, a kötény, és a hosszú fátyol mind brüsseli csipkékből voltak. A koszoru narancsvirágból pártaidomuan volt fűzve, elől gyémánt diadémmal és hátul fehér szalagsokorral. Nyakékül kis gyémántkeresztet ezüst láncocskán viselt a tündöklő menyasszony.

A völegény aransujtásos kék nadrágban, galamb-

szinü selyem ripsz áttilában, aranyozott Zrinyi ujjakkal, és sötétkék bársonymentében volt öltözve, melynek gazdag aransujtásai és vitézkötése vakító fényű volt. A csizmákon gazdag aranyvirághimzés fénylett.

De hová jutottam? Én egészen megfeledkeztem, hogy komoly irányu, tudományos lapba írok, melyben az ily divattudósításféle fotografiák gyomorémelygést okozhatnak.

Na de se baj! ígérem kegyednek, hogy jövőre nem fotografizok, csak tanulmányföket, p.: Szini Károlyt, az „Augsb. Allg.“ pesti levelezőjét, és néhány másokat.

Az első magyar király névünnepeének dicsőítésére már folynak az előkészületek, és az idegenek már nagy mértékben kezdenek berukkolni. Részletekbe még most nem bocsátkozom, mert három négy nap alatt mostanság, midőn a sült krumpli is vontesövü ágyuvá válhatik, nagyon sok történhetik; de az ünnepély után, még azt is megírom, hogy hányszor kocintottunk; pedig a mint gyanitom, nagyon sokszor ütenezzük — a poharakat. Néhány uj lapról is kellene valamit írnom, de mit érnek az uj lapok a régi napok (nem azokat az igen régieket értem) mellett. Majd ha megfordul a világ és a lapok válnak régiekké, akkor majd én is felcsapok trombitásnak és oly erősen fogom fujni, hogy legalább 59 gyöngé idegzetü klarinetos belé süketül.

T Á R C A.

Vész és nemtő.

Történelmi beszély

Ránosztai Rezsőtől.

(Folytatás.)

Álmodott szépet s boldog volt....

De az álom varázsából felriaszták dobogó keblének lázas verései.

Hátha mégis eljön Ákos — mondá önmagának — legalább megnézem. — S magára véve habruhát mint szellő kisuhan a sátor elébe.

Nem látott semmit . . . . Néma csendes volt minden . . . .

Csak a hold által szinezett fák lombjain zördült meg néha néha a levél. Az égen egy-egy csillag futott alá, futásában fényes kört képezve; azután eltűnt, elenyészett, tüztelen, fénytelen.

A lányka bemenni készült midőn a távolból halk dobogás üt meg füleit . . . . Figyelt . . . . A lombok közül egy sötétbe burkolt alak közeledék. A távol, mely az alak és a lányka közt elterült, nem engedé ugyan tisztán kivenni az alak körvonala; de Ilon dobogó keble az óhajtott ifju jöttét sejteté, s mintha eszében sem lett volna bemenni, mozdulatlanul állapodék meg. . . . Szívére nyomá kezecskéjét s örömtől megkapatva susogá:

Tehat csakugyan eljött . . . Óh szegény Ákos, hogy teszi ki magát értem a veszélynek . . . De im; itt is egy alak, s ottan is! . . . Mi ez? — szólt aztán megdöbbenve! Még ajkai le sem zárulának, kezét gyöngéden megfogni

érezé . . . Egy magas szép férfi állt mellette. A lányka kezét ajkaihoz szorítá s szóltan ölelé kebelére. — Akos volt.

Te vagy édesem! — szólt a leány elragadtatással.

Én vagyok Ilonkám, eljöttem, hogy oly hosszas távollét után ismét láthassalak.

De hogy kockáztathatod élted Ákosom!

Óh érted, ha száz életem volna is örömmel áldoznám.

Rosz fiu, — mond a lányka, — s oly könnyen tudná életét adni, nem is gondolja meg, hogy ha vész érne, hány élet boldogságának árna sirt.

Óh Ilonom! e féltés véghetlen jól esik nekem, mert szíved rokonérzelmeit hön tolmácsolja . . . De érted kétszeresen vigyázok. Légy nyugodt. Talán lesz idő s pedig nem sokára, mikor soha sem kell távoznom mellőled, soha sem kell nélkülözni téged . . . s kockáztatni miattad életem.

Oh mikor lesz az! — sohajtá a lányka . . .

Hamarább mint gondolod kedves Ilonkám. Lásd most alig pár órányira a hegyek mögött van megvonulva táborunk. Néhány óra mulva elfoglaljuk Endrének a kormányt, s akkor csend béke lesz, és te enyim, én pedig örökre tied leszek.

Bohó fiu, — mosolyga édesen a lányka, — a kedves szavak varázsa alatt, úgy beszélsz, mintha nem is kellene még előbb csatának, véres halálos csatának lenni.

Hidd el, én azt gondolom nem is lesz. Péternek se-rege kicsiny. Ellenállni nem képesek, még akkor sem ha akarnának, de nem is akar senki, mert hisz azokat is, kik véle vannak, csak kénytelenség vagy elv tartja vissza a hűtlenségtől. . . . Utálják, megvetik őt mindnyájan, s kik eddig talán elnéző türelemmel viseltettek is ifjukori hibái iránt, most éveivel növekedő arcátlansága ellen, a legingerültebb

keserűséggel vannak eltelve . . . . De nem beszélek neked másról, hisz oly sok beszélni valóm van saját magunkról is.

Nem is szeretem, hidd el Ákosom, ha Péterről beszélsz.

Miért kedvesem? talán háborításainak voltál kitéve. Szólj! kardom éle fizetend a gaznak.

Istennek hála, eddig megmenekedtem üldözéseiktől; de végetlen utalom őt társnőimért . . .

A büntetés előbb utóbb követni szokta a bünt . . . Él még felette az ég boszuló karja . . .

A közeli lombokon zörögve ütődtek össze az ingó levelek, s akaratlanul is odairányzák figyelmüket a beszélők...

Az istenért távozzál Ákosom e helyről — susogá félnéken a lányka s önkénytelen szorosabban simult az ifju dobogó keblére.

A lombzörgéstől ijedtél meg Ilonkám, — mosolyga Ákos, hévvel karolva át jegyesét. — Ne félj, hisz veled vagyok.

Ép azért félek Ákosom. Téged féltelek... Ha valaki észre venne... Ah — — —

Nem szabad nekem veled lennem?! Hát nem enyém vagy-e isten s szülőid előtt, s hogy a világ előtt is örökre enyim légy, csak a körülményektől s te tőled függ...

Tied vagyok, tied leszek . . . , E sziv érzeményei érted lángolnak, s érted fognak lángolni örökké . . . De távozzál ha szeretsz. Te itt ellenség, csupa ellenség között vagy. Mindenki vagy legalább igen sok ember tudja iránti szerelmemet. — Ha engem észrevesznek . . . . gyanut költ akkor is, ha read nem ismernének is, itt létem . . . . távozzál kérlek . . . . rettegek életedért.

Legyen — szólt az ifju elszomorodva, míg lelkén fájdalom és boldogság váltakozék. — Két nap után ismét látni foglak s birni is, nemde örökre...

Elválhatlanul, ha a végzet és a körülmény is úgy akarja, elválhatlanul és örökre — szólt a lányka mély érzelm hangján s távozó ifját egy kis darabig elkisérve nehéz kebelével tért vissza a sátor felé . . . .

(Folytatatik.)

Heti szemle.

— Pest és Kassa városok községtanácsai a magyar nyelvet hivatalossá nyilatkoztatták ki.

— Balaton-Füred a vallástürelem egy szép emlékét mutathatja fel. Midőn az ottani protestáns község új istenházának építését bevégezte, a derék lelkész azt indítványozá, hogy a régi templomot a zsidóknak engedjék át, hogy ők is istent méltó épületben tisztelhessek. Oly templom mely azelőtt zsinagoga volt, szép számmal létezik, kivált Spanyolországban; de kevés esetben megfordítva áll a dolog, miként Füreden ezt örömkre látjuk.

— A Kisfaludy társaság egy szépirodalmi és tudományos tartalmu folyóiratot szándékozik megindítani, melynek szerkesztője A r a n y J á n o s leend, ki is tanári munkásságát irodalmival váltván, végképen költözik át Pestre.

— A pesti csász. királyi német katolikus főgymnasium ez idei programja különös reflexiókra nyújt alkalmat. A tanítványok összes száma 260, s ezekből a 4 alsó osztályra 156, a négy felsőre 104 esik. Vallásra nézve volt a tanítványok közt 83 katolikus, 1 görög egyesült, 17 görög nem egyesült, 8 lutheránus, 2 református és 149 zsidó. A katolikus tanoda hallgatóinak tehát két harmada nem katolikus; s a mennyiben tehát ezen főtanoda a katolikus iskolalapból tartatik fenn, kétségtelenül katolikus ifjak számára, s a valóságos katolikus tanulók nyolc osztályra felosztva, egy-egy osztályra mintegy 8—9 fő esik, — ez a néhány ifju a kegyesrendi tanodában is elért volna, s nem

leendett egy külön német gymnasium állítása legalább is 16—20 ezer pftnyi évi költséggel szükséges, annál kevésbbé, minthogy Budán is németté alakított a Mária Terézia által megalapított magyar archigymnasium. Erről még inkább meggyőződünk a nemzetiségi kimutatásból, mely ama programban foglaltatik. E német főgymnasium növendékei közt volt 191 német, 48 magyar, 8 szerb, 7 román, 4 cseh(?). 2 lengyel. (?) Ha visszatekintünk a fentebbi vallásbeli arányokra, egészen világos, hogy a 191 német közt tulajdonképp 149 zsidó ifju értetődik, habár nem látjuk be, miért kell hazánkban a zsidónak németnek és nem magyarnak lenni? De még kevésbbé látjuk be, miért nem állíthatna oly gazdag héber község, mint a pesti, külön gymnasiumot fiai számára, ha a magyar gymnasiumba nem akarja azokat küldeni?

— Zágrábból írják a Debr. Közlönynek, hogy azon rokonszenv, melylyel a testvér horvát nemzet, Reszler társulatát fővárosában fogadta, maig sem szünt meg nyilatkozni. Az előadásokat nagyon látogatják és a társulattal meg vannak elégedve, Bibor és gyászt és Brankovicsot ismételni kellett. A „Zsivio!“ vihaszerüleg rengeti a színház falait. Horvát testvéreink egy része horvát, más része (p. o. Jelasic Károlyi gróf: a meghalt bán unokaöcsese, a Jozipovicsok sat.) magyar nemzeti ruhában járnak. Hölgyeik nagyon viselik a csárdás kalapokat. Haulik püspök ő mlga, gyakran beszélget saját kertjében a magyar színészekkel; különösen lelkes a növendékpapság sat. sat.

— A „Neueste Nachrichten“ mint bizonyosat közli, hogy a német vasutegylettel egyetértőleg indítványoztatott volna oly különvonat Bécs és Páris közt, mely oda és vissza 25 ft. ezüst pénzért szállítana egy személyt, s hogy ezen indítvány már határozatba is ment. Hasonlóképp el lenne az is határozva, hogy Triesztbe 10 forintért lehet ezentúl kéjkirándulást tenni.

— Az erdélyi muzeum-egylet igazgató választmánya negyedik ülését július 28-án tartotta meg a tanácsház nagy teremében. Brassai S. ur olvasta gróf Lázár Kálmánnak „a madarakról különös tekintettel az Erdélyben honos fajokra“ című értekezését, a melyben az bizonyittatik, hogy a madarak osztálya egyike a leghasznosabbaknak az emberre nézve, s ha csak néhány faj pusztulna ki, a mezőgazdaság nagy hátrálókést szenvedne; mert azon munkát, a melyet azok véghezvisznek, az ember a legtetemesebb költséggel is csak hiányosan végezné. Így p. o. „csak egyetlen pár cinke (parus major) míg fiait fölneveli, mintegy 300,000 hernyót pusztít el, melyek képesek volnának 100 gyümölcsfanál többet két évre terméketlenné tenni.“ A zenérek sima rovarokkal élnek a pintyek s verebek különösen a gyümölcsfákra nézve oly kártékony hernyókat pusztítják, a vetési varju kérelhetlen ellensége az egerek és cserebogaraknak, a baglyok éji lepék és rovarokkal táplálkoznak; a vércse, a vörhenyes lábu sólyom, a közönséges ölyv nagyobbbrézt egerekkel táplálkoznak, mégis gyakran látjuk mint tudatlansági jelvényt a falusi gazdák kapuin kifeszítve. Értekező óhajtana egy eelszerű erdélyi ornithológiát, mely tudomány nálunk kevéssé is alig van mivelve. Az eddigi észleletek eredménye, Bielz Albert ur Erdély gerinceseinek faunájában 277 madárfajt számlál elő, értekező a tudományt tovább viszi, a mennyiben még 15 újonnan fölfedezett fajt mutat be. — B. Kemény Gábor ur személyesen olvassa fel értekezését, a mely nagy világhistoriai tanulmányra mutat.

— Dugonics András válogatott műveinek négy kötetére nyit előfizetést Kempelen Győző. Minden kötet 5, tíz negyedrést ives füzetből álland. Az első füzethez Dugonics acélmetszetü arcképe lesz mellékelve. Előfizetési ár a husz füzetből álló 4 kötetre 10 ft.; egy-egy kötetre külön 2 ft. 50 kr. — Minden előfizető kötelezi magát, hogy vagy minden kötet átvételével, a következő kötet árát 2 ft. 50 krral előre leteszi, vagy minden füzetet havonként 60 krral előre kifizet.

A gyűjtők a példányokat minden hónap elején bérmentve kapják. Az előfizetések október végeig a „Szegedi Híradó“ szerkesztőségéhez küldendők. Az első füzet szeptember végén jelenik meg. Az egész tiszta jövedelem Dugonics Andrásnak Szegeden állítandó szobrára fog fordíttatni.

Temesvári újdonságok.

* Reményinek régóta várt hangversenye végre nálunk is létesült f. hó 19-én. Mondanunk sem kell, hogy már az előtte való napokban valamennyi páholy el volt foglalva, és hogy a felemelt árak dacára, a színház minden részeiben válogatott, lelkesült közönséget lehetett látni. Hangversenyének részletei ezek: Ábránd a huguenotákból, előadva Reményi által; következett az Erlkönig című dal Burger ur által énekelve. Erre a „Repülj fecském ablakára“ és „Ezt a kerek erdőt járom én“ című dalokat játszotta el felülmúlhatlan modorával a hangversenyző, mire valódi tapsvihar kerekedett a közönségben, és több páholyból óriási virágbokréták, és koszorúk — mind magyar és szerb nemzeti szalagokkal ellátva — repültek a művész lábaihoz, úgy hogy a virághalom phisikailag kisebb tette őt ugyan, hanem erkölcsileg egy fokkal magasabbá, mintsem eddig volt. Azután Burger ur „An die Einsamen“ című dalát előadván, Reményi ismét hegedült, és pedig „Berceuse“ Chopintól, továbbá: magyar és szerb népdalokat, miket az itteni közönség nagy méltánnyal fogadott. Beale Vilmos, kinek zongora kíséretét mindenki, ki csak keveset is ért a zenéhez, Reményi merész művészi röpte mellett is bensőleg dicsérte, most magányosan játszván a zongorán, igen meghatólag előadott egy ábrándot l'elisir d'amour és más operákból. Végre a hangverseny egyik fénypontja jött: Változatok a „velencei carneval“ dallama fölött. Mondanunk sem kell, hogy ezen előadást, valamint a művész többi remekléseit a közönség szakadatlan tapssal és éljenzésekkel jutalmazá, és hogy a kihívásoknak vége hossza nem volt. És e tényt felemlítve, felmentve hisszük magunkat Reményi játékának zenészi jellemzése alól, minthogy arról különben is nálunk illetékesebb tollak már hoztak ítéletet. Másnap általános meglepetést szült azon hír, hogy Reményi parancsot kapott, miszerint 12 óra lefolyása alatt a Bánság területét végkép elhagyja; és a művész csakugyan f. hó 20-án estve bucsut vett tőlünk, és a vasuton Pestre indult. E szerint — valamint Lugoson nem tartatott a f. hó 18-ára hirdetett hangverseny, — úgy elmarad a második temesvári, jótékony célokra, t. i. a városi kórház, és protestánsok temploma javára, szánt hangverseny; elmarad a művészi körut Buziásra, Nagy-Becskerekre, Ujvidékre, Zomborra, Bajára és Szabadkára, melyről a multkor tevének említést.

* Szent István napja, melynek méltó ünneplésére az egész országban készültek, nálunk is a város külső szinét igen érdekesen megváltoztatta tegnapelőtt. Ősrégi, népszerű nevek hordozói, a vidéki birtokos nemesség disze, honoratorok, és minden felekezeti hazafiak nagy számmal jelentek meg Temesvárott, hogy első királyunk emlékét közösen üljék, ki nem csak egy népfaj, nem csak egy osztály jóltevője volt, hanem egy egész nagy országé, és mondhatni Európáé, az emberiségé, ha tekintetbe vesszük, mennyire ki nem hatott Magyarországnak a keresztény hitre való térítése számos más országokra, az egész utókorra. Mi, kik azt mélyen éreztük, hogy Szent-István intézményeinek jótékonyaságát lényegileg még most is, kilencedfél század után, élvezzük, és hogy azok is élvezik, kik arról tán kevesebb öntudattal birnak, méltóságos mácsai Csernovits Péter, néhai temesi gróf vezérlete alatt reggeli 9 óra előtt a rom. kath. székesegyházba indultunk. Az egyházi és nemzeti ün-

nepélyt emelte az is, hogy nem sokára gróf Saint Quentin kormányzó ur ő excellentiája, a tábornokok és tisztikar által kísértetve, foglalt helyet a templom belsejében. Az isteni tisztelet körül szolgált Oltványi István nagyprépost ur, mise után pedig a kormányzó ur, a tisztikarral, és tisztviselősséggel távozván, tiszt. Németh káptalani jegyző ur lépett a szószékre, és ékes magyar predikációjában a nagy király uralkodói és keresztényi érdemeit méltólag kiemelte, közbe közbe a jósihletű „Szózat“-ból is bele szövév idézéseket. Jól esett a zsufolva telt templomban, melynek ájtatos közönsége, végig hallgatta a jól csengő szónoklatot, nemcsak minden vallásbeli honleányokat és honfiakat, hanem a protestáns egyház, és keleti óhitű szerb, és román egyház papjait is köztünk látni. A testvéri rokonérzület ily sugallatából történt ennél fogva, hogy befejeztetvén az ájtatos tisztelet a rom. kath. templomban, az egész közönség óhitű szerb atyáinkfiaink főtemplomába átment, hol is a község plébánusa ft. Milenkovic ur, szerb nyelven igen jeles beszédet mondott a keresztény nagy király emlékének szentelésére. A diszes templom falai hétszeresen hangoztatták vissza a közönség, lélekből fakadó felkiáltását: „éljen a szerbek.“ Erre a protestánsok templomának ajtai is megnyitak, a hová szintén az egész közönség nyomult. T. Dömötör Károly lelkes ur már is jóhírű szónoki tehetségét újra is kitünteté, midőn a mai alkalomra vonatkozó, és szintén a „Szózat“ idézéseivel ékesített beszédjével az ájtatosok figyelmét végig tudta fentartani. A közönség a Szózat két szakaszának eléneklése után távozott, és elszélyedt. — A mai emlékezetes nap nevezetességeihez tartozik azelőtt ismét is, mely a városi redoute teremben tartatott délutáni 2 órától esti fél 6 óráig. Mintegy 80 teríték lehetett elfoglalva, és ha a városban azon balvélemény nincs elterjedve, mintha ezen banketthez különös meghívásra volna szükség, a jelenlevőket százakként számolhattuk volna, mert a részvét a lakosság minden rétegeiben általános volt a mai ünnep iránt. A kik a diszebedben részt vettek, kitörülhetlen emlékül fogják magukkal vinni a testvériség szellemét, és adja az ég, hogy ez mindinkább és minél inkább terjedjen e falakon kívül is. A felköszöntések alkalmával poharak emeltettek méltóságos Csernovits Péter, Murányi Ignác, Reményire, gróf Bethlen urakra, e lapok szerkesztőjére sat. de a személyeknek szóló toasztok csak kivételesek voltak, mert a társaság eszméket karolván fel, lelkes szavakban nyilatkozott a testvériség, egyetértés, kitartás érdekében, és itt különösen érdemül kell felhozunk a jelen levő szerb és román felekezeti lelkeszek szónoklatait, kik valamint nemzeti nyelvükön úgy magyar szavakkal is kijelentették, hogy nekik és az övéinek nincs hőbb vágyuk, mint legjobb barátságban és egyetértésben élni azon magyar nemzettel, melynek sorsában részesültek századok óta. Ezen beszédek hatalmas zsvio, szetreszke, és éljen-kiáltásokat gerjesztettek, és így mondhatjuk, hogy noha ma főleg a magyar nemzeti ruha szerepelt fényesen, noha magyar király, magyar szent emlékét jegyzé fel ez napra a naptár, ez ünnepet még sem tekintjük csak magyarnak; mi e napot nem csak annyiba, hanem mint a testvériség ünnepét ültük, és abban részt vehetett, valamint vett is részt minden honfi, bármilyen ajku, vallásu, sorsu és rangu legyen is. Szent István bölcs intézményei közel egy évezredig árasztottak áldást e haza derék fiaira; adja az ég, hogy midőn ma az ő neve, az ő védelme alatt a testvériség szellemére hivatkozunk, ezen szellem szintén századokig, ezredévekig hassa át e haza minden polgárát, és szolgáljon emeltyüül közös boldogságunk megszilárdítására.

* Reményi Ede biztosítást adott nekünk, hogy szerb népdalokat fog átírni, és zongorára téve, legközelebb kibocsátani.